

Ik mis Martha

Waarom willen we eigenlijk de knoflookpad en de zeggekorfslak redden, als er nog zo veel andere padden- en slakkensoorten zijn?

Wat moeten we met al die duizelingwekkende biodiversiteit?

«Natuurlijkhebbert en dus buitenbeentje» Arnold van Kreveld probeert te verwoorden waarom hij de dodo en de trekduif mist.

«Wat is het nut van natuurkunde?», vroeg de jonge moeder aan Faraday. «Wat is het nut van een baby?», antwoordde de beroemde natuurkundige.

Een veel gangbaardere vraag is deze: wat is het nut van biodiversiteit? Als antwoord volgt doorgaans dit schoolse rijtje: Biodiversiteit handhaaft de balans in de biosfeer. Biodiversiteit levert medicijnen, voedselgewassen en industriële grondstoffen als hout, vetten en oliën. Of ook wel: Iedere soort heeft een intrinsieke waarde. En wij mensen hebben het recht niet soorten uit te roeien.

De argumenten kloppen natuurlijk, maar het zijn constructies achteraf, die niet de gevoelens van een echte natuurlijkhebbert weerspiegelen. Biodiversiteit is wat de aarde definieert. Hoe kan iemand zo stom zijn te twijfelen aan het nut? We eten, dragen en leven biodiversiteit. En we vergapen ons eraan. Het vervult ons met ontzag, angst, creativiteit, blijdschap.

Het nut van biodiversiteit?

Wat nou nut?

Waarom wordt niet gevraagd naar het nut van een bloemencorso of bushokje? Gekker nog, waarom is het strafbaar een bloemencorso of bushokje kapot te maken, terwijl de meeste dieren en planten juridisch vogelvrij zijn? Het overgrote deel van de mondiale variatie in leven moet zichzelf zien te redden. Slecht een paar bekende soorten, waarvan dan ook nog eens overtuigend is aangetoond dat het niet goed met ze gaat, genieten enige bescherming. En zelfs die kleine groep moet het niet in z'n kopje halen te leven op een plek waar een zoveelste spoorlijn, snelweg of golfbaan is gepland.

Biodiversiteit is de rijkdom aan levensvormen. Gesimplificeerd: hoe groter het

ESSAY

aantal soorten en hoe beter de onderlinge balans, des te hoger de biodiversiteit. Momenteel neemt de biodiversiteit in rap tempo af. De hoeveelheid mens groeit immers in ongekend tempo. De aarde herbergt een kleine 300 miljard kilo mens — een ongekende hoeveelheid van een hoogwaardige voedselbron die onder normale evolutionaire omstandigheden al lang zou worden geëxploiteerd. Daarnaast vermindert de biodiversiteit door het verdwijnen van soorten, met een tempo van misschien wel één soort per 20 minuten.

Ik twijfel er niet aan of we zitten tot over onze oren in de derde grote uitstervingsgolf. Ter herinnering: de vorige was 65 miljoen jaar geleden en kostte het leven aan zeker 50 procent van alle toen levende soorten, waaronder de dinosauriërs. Ter geruststelling: na beide vorige grote uitstervingsgolven nam de biodiversiteit sterker toe dan ooit. Kanttekening: dat duurde wel een paar miljoen jaar.

De beroemde Zweedse natuurlijkhebbert Linnaeus schreef in de achttiende eeuw: «Ik zou niet weten hoe de wereld zonder problemen zou kunnen blijven bestaan als er ook maar één diersoort uitstierf.»

Het is de gedachte waarmee ik ben opgegroeid. Als u de jaren zeventig bewust heeft meegemaakt, herinnert u zich vast nog wel die zinnen die nog steeds worden verkondigd in natuurdocumentaires. Dat het één voor twaalf is voor de aarde. Dat als een soort uitsterft er meer volgen die afhankelijk waren van die eerste. Misschien stort het hele ecosysteem — dat immers per definitie

kwetsbaar is — wel helemaal in elkaar. Als een kaartenhuis. Zo heet dat, in die documentaires.

Linnaeus schreef de bovenstaande zin in de eeuw geklemd tussen die waarin onze soort afrekende met de dodo en die waarin wij de trekduif over het randje joegen. Ruim driehonderd jaar na het uitsterven van de dodo bestaat de wereld echter nog steeds. En de dodo was zeker niet ons eerste slachtoffer. Uitroeien doen we al vele duizenden jaren. Zo moeilijk is dat niet. Dat konden en kunnen zelfs de 'natuurvolkeren'. U weet wel, die volken die volgens een breed verspreid waanidee zo mooi in harmonie leven met de natuur. De bewering van Linnaeus is — indien letterlijk opgevat — onzin.

Wat we niet weten is of bij het verdwijnen van een bepaald aantal soorten niet een kritische grens wordt bereikt en inderdaad hele ecosystemen in elkaar donderen. Daar zullen we ook nooit op tijd met een rekenmodel achter komen.

De mensheid en de aarde draaien zonder dodo gewoon door. Maar missen doe ik hem wel. Dat missen staat los van een of ander economisch nut. Ik mis uit fascinatie. En ook u zou vast aan de buis gekluisterd zitten als beelden werden vertoond van een recent ontdekte populatie dodo's. Eindelijk de mogelijkheid tot het horen van zijn lied. Tot het zien van vertederende beelden van de broedzorg van deze uit z'n krachten gegroeide duif. De aarde is beslist armer zonder de dodo. Al was hij geen wonder van schoonheid noch een culinair genot, het was wel een aparte vogel, die dodo.

Is het een gekke gedachte dat ik de dodo mis, zonder er ooit een te hebben gezien?

Volgens mij niet. Heeft u ooit een wilde tijger gezien? Zou u het jammer vinden als hij uitstierf? Zo ja, waarom eigenlijk? En kom niet aan met de term 'intrinsieke waarde'. Denk er even over na en neem uitsluitend genoegen met een gemeend, zelf verwoord antwoord.

En de trekduif? Draait de aarde ook gewoon door zonder deze vogelsoort? De trekduif uitroeien was meer werk dan de dodo, die alleen op het eiland Mauritius voor-

kwam. Er waren er namelijk verschrikkelijk veel. Deze Noord-Amerikaanse soort was eens de meest algemene op land voorkomende vogel ter wereld. Begin 1800 werd nog een zwerm van naar schatting 2,2 miljard trekduiven beschreven. Een eeuw van schieten, vangen en bossen kappen later stierf Martha — 's werelds laatste trekduif — in de dierentuin van Cincinnati. Er bestaat een zwart-wit foto van Martha. Een eenzame duif zittend op een metalen stok

met op de achtergrond gaas in plaats van takken en bladeren. Het is een beeld dat mij naar de keel grijpt.

De effecten van het verdwijnen van de trekduif kennen we niet. De trekduif is nog niet zo lang weg. Een soort die in zulke aantallen voorkwam moet op de een of andere manier bepalend zijn geweest voor het Amerikaanse landschap. Maar het landschap en de natuur zijn zodanig verstoord dat we nooit zullen weten welke functie de trekduif vervulde.

Of zijn lever een medicijn bevatte tegen een ziekte zal ook onbekend blijven. Hoe de trekduif smaakt? Tja. Maar bovenal is ons de mogelijkheid ontnomen ooit een zwerm van 2 miljard vogels te zien. Wát een schouwspel moet dat zijn geweest. In Nederland is ooit een zwerm van 1,6 miljoen spreeuwen gezien. Niet weinig natuurlijk, maar het valt in het niet in vergelijking met 2,2 miljard trekduiven.

Als ik antwoord moet geven op de vraag naar het 'nut' van biodiversiteit, is dat de enorme mogelijkheid die biodiversiteit biedt tot het vervullen van een enorme scala aan menselijke levensbehoeften. Maar daarmee doe ik onvoldoende recht aan de emotie die zit in schoonheid, spanning, de verbazingwekkende variatie en het vernuft in levensvormen. In mysterie, beleving, ervaring.

Maar goed, ik ben natuurliefhebber. En dus een buitenbeentje.

Iemand uit het bedrijfsleven kan het verlies aan biodiversiteit misschien beter vergelijken met het vernietigen van kapitaal van een bedrijf, in dit geval de BV Aarde. Iemand uit de gezondheidszorg met het links en rechts wat snijden in een gezond lichaam; in de hoop — maar zonder de zekerheid — geen vitale organen te raken. Allebei onverstandig, maar niet noodzakelijk het einde van bedrijf of lijf.

Of doe ik niet-natuurbeschermers met deze vergelijking tekort? Zouden ook zij genieten van dodo en trekduif? Voelt eigenlijk iedereen wel aan dat het fundamenteel fout is zo'n soort — welke soort dan ook — naar de geschiedenisboekjes te verbannen?

■

Bioloog Arnold van Kreveld coördineert het bossenprogramma van het Wereld Natuur Fonds.